

JOAN F. MIRA

“I el Senegal és un dels pocs països de l'Àfrica postcolonial, gairebé l'únic, que no ha conegut dictadures sanguinàries, repressió violenta, colps militars i desastre creixent. Potser perquè el seu primer president no era un fanàtic, un ignorant ni un lladre: era un professor grec”

L'africà grec

Pocs dies abans de Nadal, entre tant de soroll de batalles i baralles asiàtiques, entre l'estrèpit de tribus remotes, de compres de regals generalment estúpids, de cassoles ressonant a Buenos Aires, de canvi d'època en la història de les monedes d'Europa, i d'altres remors i confusions de cada dia, va passar sense massa ressò la mort d'un dels personatges més absolutament excepcionals del segle XX. Era un homenet de poca alçada física, de cos escàs, de cap petit i compacte com una ave llana, d'ulls vius i brillants i de somriure irònic. Li deien Léopold Sédar Senghor, i va ser durant vint anys el president del seu país, el Senegal: el primer president, el pare de la pàtria. Abans d'això havia estat professor de grec als liceus de França, i durant tota la vida va ser un amant de la filologia clàssica, de la història de les civilitzacions, de la pintura i de les més agosarades teories de l'etnologia general. Era, a més a més, un excel·lent poeta, i no sé si sobretot com a poeta o com a gran home de lletres, va ser el primer (i supose que l'últim) membre africà de l'*Académie française*: tinc davant dels ulls, ara que escric aquest homenatge, una fotografia de Senghor vestit d'acadèmic, amb aquell esplendor indumentari que els francesos saben donar a les seues institucions més altes, la corbata de llaç blanc, la banda escarlata travessant la pitrera emmidonada, el frac de gala amb les palmes acadèmiques brodades en fil de plata; i l'home de lletres africà, que de petit parlava la llengua serere i la llengua wolof, ens mira amb malícia intel·ligent des de la seua condició d'immortal de la llengua francesa. Una mirada des de la *négritude* física i cultural vigorosament reivindicada, però també des de l'herència assumida de tota la tradició clàssica europea. Perquè aquesta va ser la ideologia del gran petit home d'Àfrica: integrar i aprofitar els béns i els valors de la cultura dels altres, encara que aquests “altres” foren els colonitzadors del seu país, sense renunciar als valors i als béns de la pròpia cultura. No era fàcil. Tampoc era fàcil ser un president catòlic, educat pels missioners francesos, en un país de gran majoria musulmana. Ni predicar el valor de l'ànima negra i la pell negra, i estar casat amb una dona blanquíssima, francesa de Normandia. Ni recordar, per exemple, als seus compatriotes, i de passada a tots els africans, que ells mateixos i els traficants àrabs, no únicament els odiosos europeus, eren també responsables de l'horrible història del tràfic d'esclaus.

Va ser durant vint anys un autòcrata benèvol, més eficaç en la neutralització dels seus adversaris polítics que en la solució dels problemes econòmics del país, però mantingué tot el temps les formes de la democràcia, un espai de llibertat més gran que en qualsevol dels nous estats africans, i la supremacia de la llei i del poder civil. Després va deixar el poder, voluntàriament, sense haver-ne abusat més del compte. I el Senegal és un dels pocs països de l'Àfrica postcolonial, gairebé l'únic, que no ha conegut dictadures sanguinàries, repressió violenta, colps militars i desastre creixent. Potser perquè el seu primer president no era un fanàtic, un ignorant ni un lladre: era un professor de grec. Un intel·lectual africà que llegia Aristòtil i Plató. I que, trenta anys abans que la idea es posara de moda (però amb una moda superficial, folkloritzant i banal), ja defensava la necessitat de l'intercavi cultural, de la fusió d'elements de procedència diversa, de no menystenir allò que és propi ni allò que és aliè. Certament, impulsar l'estudi del grec i del llatí en el sistema educatiu del Senegal pot semblar d'una utilitat dubtosa, quan els mateixos hereus de Grècia i de Roma oblidem estúpidament el patrimoni clàssic. Però tindre com a president un poeta hel·lenista, un home que es proposava combinar la raó grega amb la calor de l'ànima africana, no ha estat petit privilegi. S'ha mort en pau, als noranta-cinc anys, i sempre va pensar que el seu cognom, Senghor, derivava del portuguès *senhor*.